

Tone
Pavček

Soneti

I

Izživeti
leta in dobo,
bresti z obeti
skoz živo vodo

strug desetletij,
tipati noro
ko z žarometi
v temò in svetlobo,

bdeti nad leti,
kleti in peti
in razumeti
tesnobo, svobodo

in enodnevníc dih!
O, preživeti jih!

II

Pravijo: imeti.
Jaz pravim: imeti rad.
Govorijo: uspeti.
Jaz: ne umreti mlad.

Živeti in preživeti.
Kakor jeder brstič,
ki mora zoreti
za vse in za nič.

Ni glavno
uspeti.
Bolj slavno
je ravno živeti

in biti rabna kov
v verigi rodov.

III

To pride z leti:
zamaje se svet
in je težkó živeti
od izpranih besed

mladostnega cilja.
 V ris življenja ujet,
 zbit od samonasilja,
 skušaš na drugi breg

onstran divjih globeli
 strahu črnih krst.
 Plezaš in nate se lepi
 trpinčena prst

kot môra iz sanj
 in kot talisman.

IV

Sanje hočem,
 ki trajajo dalje
 kot dan, ko se jočem
 od nepremostljive razdalje

med snom in resnico
 in votlimi gesli.
 Sanje — misel strelíco
 s polnimi vesli

sredi morja razpotij
 med krstom in krsto,
 da se znova napotim
 za sklenjeno vrsto

iskalcev iskat
 naš odsanjani grad.

V

Kaj je resnica? Slika,
 potisnjena v podzavest
 ali senca, ki se umika,
 ko jo lovimo v pest?

Sem na poti zasledovalec
 ali zasledovani,
 v templju obiskovalec
 ali dar žrtvovani,

v igrah življenja predmet
ali igralec nevztrajen,
glagol v stavku, le medmet
s kričočim klicajem?

Človek, na zemljo dan,
ki je vse več in mnogo manj.

VI

Čas — ne še pomlad
in ne več zima.
Pod zemljo prihodnji sad
dojí korenina,

pod zemljo tolmun strasti
skorjo oboda napenja.
Tako se prebija zelena kri
in svet na novo začenja,

tako kakor gverilci zore,
kot nekje daleč valovi
in butajo na prizorišče dne
v stari igri novi rodovi —

za boljši dom?
za večji dvom?

VII

Čas spomina
in jutrišnji dan
sta ena družina,
kot leva in desna dlan,
kot prednja in hrbtna stran
svetà, ki ni dokončan.

Kar so ti dali v dlan,
je zapuščina,
z njo si zaznamovan,
da jo preneseš na sina
in ji dodaš, kar sam
v muki izsanjaš sanj

sredi svetà, ki ni dokončan
ne zate, kaj šele zanj.

VIII

Živeti.
Zmeraj do kraja.
Preživeti.
Začeti skraja.

Pa kaj zato,
če svet ni raven!
Pač bo, kar bo
in nekaj zraven.

Zato ne psuj,
ne jadikuj
sam sebi tuj!
Se ne spodobi!

Temô izruij!
Bodi!

IZ ZAKASNELIH IGER

I

Dam ti široko desnico
za tvojo ozko dlan.
Dam ti vso govorico
za tvoj molk neznan.

Dam srcé — prepelico
za zrnje tvojih kašč,
svojo črno resnico
za tvojo belo laž.

Dam, dam karsižebodi
za tvojega telesa duh.
Menjaj. Menjaj in bódi
moje vino in kruh.

II

Življenje deliva
ko postelj.
Deliva kruh in vino
belih hostij
in črnih dni.

Vržem besedo,
vrneš besedo,
igrava z besedo
za radost in bedo
na skupni zaupaj,
vsak zase
v igri,
vse čase
skupaj.

Življenje deliva,
a živiva na svoje:
tvoje trpljenje
je zmeraj bolj tvoje,
moje trpljenje
je zmeraj bolj moje,
a moja smrt
bo samo moja.
V življenju, ki ga deliva,
je smrt nedeljiva.

III

V nič odveslal je dan
prek senc večernega protja.
Misel visoka drsi v zakotja,
čudež dneva je razdejan.

A bil je dan, kot naročen
za čarovnijo spremembe,
ko zelenijo legende
sredi vsakdanjih življenj,

ko so begotne dlani
z druge strani obale,
tako tople in male,
na dotik ust in oči.

A bil je dan, ko so za tren
nesluteno odprti
v življenju, polnem smrti,
zaphi živih hotenj,

ko popje v zrelost hiti
kot pustolovec do cilja
in svet, težak izobilja,
priča, da smrti ni . . .

Čudež v nič razdejan.
Nad opustele soline,
v gluha okna praznine
vrni se, lepi dan!

Karantanske (vendarle) pozitivnejše metamorfoze?

Janko
Jeri

Nekaj dejstev, misli, mnenj ob zadnjih dogodkih

Kroniko piše samo tisti, ki mu je
pomembna sedanost.«

(J. W. Goethe, Maximen und Reflexionen)

Pogostokrat nas prevelika zaverovanost v trenutne, dnevne konflikte in križpotja zavede, da pozabimo na »korenine« posameznih pojavov in procesov. Neizbežna posledica tega je, da postanejo naša vrednotenja enostranska, da puščajo v nemar pomembnejše razsežnosti posameznih vprašanj in kar je pri tem najslabše — utegnejo nas zapeljati na stranpota in tako je do napačnih posploševanj in sklepanj le še korak. Ne samo za koroško manjšinsko vsakdanjost, marveč za odprta vprašanja naših rojakov prek mejá matične dežele sploh je nujno stvarno upoštevati vsaj osrednje prvine (sicer polne muk) geneze razdobja med vojnama, saj si brez tega ni mogoče izoblikovati bolj globinske podobe ne le o sedanji vsebinski ravni (kvaliteti) splošnih narodnostnih razmer, ampak tudi (kar je še važnejše) pravilno, kolikor toliko vsestransko ovrednotiti domet in morebitne posledice tudi sedanjih, najnovejših pobud in predlogov.

Pričujoča uvodna digresija sicer ni povsem neposredno povezana z našo današnjo temo, a je v marsikaterem oziru zanimivo ponazorilo stisk, dvoumnosti, hipokrizije tako imenovane manjšinske politike (splošna označba) iz komaj minulega razdobja. Razen tega pa je spričo posledic prenekatera ugotovitev iz tega časa veljavna še danes. V mislih imam že več kot štirideset let staro razpravo »Pravna podlaga zaščite manjšin«, v kateri L. Pitamic razčlenjuje zakonitosti in stranpota manjšinskega varstva po koncu prve svetovne vojne. Kot osrednjo hibo je namreč podčrtal dejstvo, da je že takrat vladala glede teh vprašanj, kakor je zapisal, »velika materialna neenakost«, pri čemer je plediral, »da ni samo zahteva pravičnosti, temveč tudi interes ohranitve miru, da se manjšine vsaj v Evropi, ki je na svojo civilizacijo tako ponosna (včeraj in danes — op. J.J.), povsod zaščitijo.«

Čemu to obnavljam? Avtor se je namreč že v tridesetih letih, sklicujoč se na pravne argumente, zavzel za vsebinsko enakovredno ravnanje (tretman) narodnostnih manjšin v evropskem prostoru, vendar pa danes, se pravi četrto stoletja po koncu druge svetovne vojne, ta cilj še zdaleč ni do-